

*Голові спеціалізованої вченої ради
в Дніпровському національному
університеті імені Олеся Гончара
доктору політичних наук, професору,
виконувачу обов'язків декана
факультету суспільних наук і
міжнародних відносин
Кривошеїну Віталію Володимировичу*

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора політичних наук, професора, професора кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу Навчально-наукового інституту ВНПЗ «Дніпровського гуманітарного університету» Торяника Володимира Миколайовича на дисертаційну роботу Світлої Валерії Валеріївни «Політичне структурування громадської думки на основі сучасних засобів Інтернет-комунікації», подану до захисту до спеціалізованої вченої ради у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

Міждисциплінарні дослідження громадської думки на сучасному етапі спрямовані на розуміння процесів впливу діджиталізації на політичну поведінку та політичний вибір. Ознаками структурування громадської думки є поява аудиторій різних соціальних мереж та платформ, які споживають політичну інформацію в форматі «Echo-Bubble» («Ехо-Баббл»), або «інформаційної бульбашки». За таких умов необхідно з'ясувати структурну будову сучасної громадськості та встановити найбільш ефективні засоби просування політичних послань у вигляді аудіовізуального контенту.

В умовах війни з Росією для України вкрай важливо сформулювати доктрину протидії авторитарній пропаганді в умовах політичного плюралізму та демократії. Саме на це завдання й спрямовані зусилля дисертантки.

Заявлена тема, безумовно, є актуальною і затребуваною для сучасних політологічних дисциплін. Результати дослідження, присвячені структуруванню громадської думки як моделі взаємодії держави та громадянського суспільства,

важливі для розвитку та укріплення інформаційної безпеки в Україні в умовах російського вторгнення.

За своєю темою та змістом дисертаційне дослідження має зв'язок з науковими програмами та темами. Воно здійснене в межах ініціативної теми науково-дослідних розробок кафедри політології Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара «Особливості формування сталої (консолідованої) демократії в Україні: теоретико-методологічний, політико-інституційний та політико-комунікаційний виміри» № 0122U001332.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Насамперед слід відзначити чітку структуру дисертаційного дослідження, послідовність та аргументованість викладених у дисертації концептуальних ідей та положень, що ґрунтуються на комплексному та системному аналізі специфіку політичного структурування громадської думки на основі застосування сучасних засобів Інтернет-комунікації в сучасній Україні та зарубіжних країнах та чітко корелюються із предметом дисертації.

Обґрунтованість результатів дисертації на високому теоретичному рівні обумовлено використанням значного обсягу теоретичних та нормативних джерел, емпіричних матеріалів, тощо. Зокрема, справляє враження ретельний підбір та використання наукових методів дослідження. Авторка вдається до застосування арсеналу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. У ході продукування наукових положень та ідей дисертації прослідковується використання описового, системного, структурно-функціонального, інституціонального, історичного, порівняльного методів наукового дослідження.

Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які логічно та нерозривно пов'язані між собою, висновків, списку використаних джерел, а також містить численні аналітичні таблиці та рисунки, які дозволяють комплексно розглянути всі аспекти досліджуваної аспіранткою проблематики.

Світла В. В. у вступі дисертації обґрунтовує науковий інтерес та актуальність обраної теми, пояснює зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначає мету, завдання дослідження, об'єкт, предмет, методи, розкриває наукову новизну, практичне значення отриманих результатів.

У розділі 1 «Теоретико-методологічні засади структурування громадської думки в сучасному Інтернет-середовищі» проаналізовано джерельну базу зарубіжних і вітчизняних наукових праць, присвячених питанням структурування громадської думки та запропоновано власну періодизацію становлення та розвитку теорій громадської думки. Дисертанткою докладно осмислено просування проблеми структурування громадської думки у міждисциплінарному

науковому дискурсі. Авторкою слушно підкреслено відмінності між соціально-гуманітарним та політологічним дослідженням еволюції громадської думки.

У розділі 2 «Політико-інституційна основа структурування громадської думки в умовах Інтернет-комунікації» авторка звернулася до інституційної підсистеми формування громадської думки в авторитарній та демократичній варіаціях. Це дало змогу з'ясувати передумови формування самоорганізованої та самовідтворювальної громадської думки. Важливим здобутком дисертантки є виокремлення ознак трансформаційного суспільства та його впливу на структуру громадської думки, що є особливо важливим для сучасної України. У тому ж розділі систематизовано та класифіковано інституційні механізми політичного структурування громадської думки, розкрито значення вільної політичної конкуренції, яка значно загострює питання ресурсної забезпеченості політичних акторів. Відповідно зростає загроза авторитаризації демократичних систем на основі масованого застосування цифрових технологій політичної комунікації з маніпулятивною метою. Невеликі за впливом ідеологічні або партійні групи політичної альтернативи можуть забезпечити собі сегмент громадської думки лише за умови винятково актуального та креативного контенту. Також у другому розділі Світлою В. В. доведено, що суспільство політичних трансформацій є складним середовищем для формування демократичної громадської думки. Перехідний характер впливає як на інституалізацію структурних компонентів громадської думки, так і на змістові аспекти діяльності політичних груп. Пострадянські суспільства, які переходять до демократії, підтверджують складність та неординарність завдань розбудови якісної публічної громадської думки. Також перебільшенням є очікування інституційних та соціальних змін, які покладаються на зародкове середовище політичних обговорень (стор. 100 дис.).

Третій розділ «Структурування громадської думки засобами цифрової Інтернет-комунікації в сучасній Україні» присвячено з'ясуванню інструментального бачення перетворення громадської думки в інтересах політичних суб'єктів у сучасний період, яке частково спирається на традиційні уявлення щодо її інституційного підґрунтя. Водночас «інтернетизація» публічного політичного простору спричиняє зміну ролей продуцентів та споживачів політичної інформації на основі їх інтерактивної взаємодії. Резюмовано, що політична PR-кампанія в Інтернет передбачає узгоджений комплекс послідовних дій з формування і розповсюдження відповідного контенту, який би відповідав очікуванням аудиторії і підкреслював необхідні характеристики бренду (політика, партії), а також формування вигідного порядку денного, ствердження необхідних наративів. І тому політичний PR в Інтернет використовує не тільки унікальні технологічні можливості мережі (швидкість передачі інформаційних повідомлень, мобільність, охоплення аудиторії, аудіовізуальні технології), а, головне,

інтерактивну складову, яка містити у собі зворотний зв'язок (стор.116). Розгляд сучасної української специфіки структурування громадської думки дозволив виявити основні ресурси та напрямки стратегічної протидії пропагандистським впливам російської федерації. У роботі яскраво проявляється емпіричний характер. Зокрема, авторка ретельно аналізує сучасні засоби комунікаційного впливу на структуру громадської думки. Нею докладно розглянута велика кількість Інтернет-джерел, надана характеристика основним владним та партійним Інтернет-ресурсам України, які здійснюють формування елементів сучасної громадської думки.

Дисертаційну роботу написано українською мовою. Застосована у роботі наукова термінологія є загальноприйнятною, стиль викладення результатів дослідження забезпечує доступність її сприйняття та використання. Дисертація оформлена відповідно до вимог, які висувають до робіт такого рівня, результати дослідження викладені у науковому стилі.

Висновки та рекомендаційні положення, які викладені у роботі дисертантки містять наукові обґрунтовані теоретичні та практичні положення. Світлою В. В. у своїй дисертації чітко та послідовно наводить аргументи на користь викладених у роботі положень, що свідчить про наукову цінність роботи, сформульований чітко виражений теоретичний підхід та особисту позицію щодо дискусійних положень роботи. Аналіз змісту дисертації дозволяє зробити висновок, що робота має фундаментальний характер та є завершеним науковим кваліфікаційним дослідженням, яка виконана здобувачкою цілком самостійно.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях

Детальний аналіз сучасних літературних даних та ефективна послідовність дослідницької роботи із застосуванням сучасних наукових методів свідчить про високий рівень достовірності одержаних результатів дисертаційного дослідження. Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані у роботі, є науково-цінними. Використання ідей, концепцій, текстів інших авторів мають посилання на відповідні наукові джерела та оформлені відповідно до вимог.

Зокрема, достовірність отриманих здобувачкою результатів дисертаційної роботи зумовлена узгодженістю наукових положень, ідей, концептів, висновків і рекомендацій дисертації із сучасними тенденціями розвитку демократичних суспільств у світі й наявним сприятливим середовищем для впровадження елементів самовідтворюваної (автономної) демократичної громадської думки в Україні.

Найбільш важливе значення з теоретичної та практичної точок зору мають положення наукової новизни, що стосуються:

- визначення процесу політичного структурування громадської думки, яке полягає в формуванні відокремлених масивів політичних смислів та політичної ідентичності в суспільній самосвідомості на основі наслідків функціонування політичного процесу сучасної демократії;

- розкриття значення поняття інституційної спроможності демократичної громадської думки, яке полягає у формуванні відповіді на зовнішній комунікаційні виклики у вигляді раціонально-критичного обґрунтування картини світу, які відповідають на прояви специфіки конкурентної політики, політико-комунікаційної боротьби та стратегій політичної інклюзії. При цьому з'ясовано ступені інституційної спроможності громадської думки: 1) цілком самодостатня, яка відповідає рівню розвитку країн сталої демократії та формується на основі раціонально-критичної свідомості; 2) обмежено функціональна, яка відповідає рівню розвитку країн політичних трансформацій, які частково мають формальні або декларативні демократичні політичні інститути та політичні практики; 3) пригнічена або дисфункційна громадська думка, яка відповідає ситуації сучасних авторитарних країн внаслідок деструктивного впливу пропаганди та політичних обмежень;

- виявлення чинників оцінки потенціалу політизації засобів Інтернет-комунікації, які полягають у 1) перетворювальній здатності впливу, можливості зміни базових структурних вимірів громадської думки; 2) трансформації порядку денного політичних інститутів та акторів на основі інформаційних кампаній в Інтернет; 3) стратегічного потенціалу конкретних Інтернет-ресурсів в межах планування політичних дій та кампаній.

Наведений перелік результатів дослідження не є вичерпним. Зазначене дозволяє зробити висновок про достовірність положень та високий рівень наукової новизни, достатньо високу обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації.

Наукова новизна дисертації Світлої В. В. свідчить про високий рівень авторського бачення шляхів окресленої в дисертації проблематики.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях авторки забезпечується тим, що основні наукові результати викладено у в 8 публікаціях, в тому числі у чотирьох наукових статтях, які опубліковані у вітчизняних фахових виданнях з політичних наук. З них дві статті опубліковані у фахових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз. Дисертанткою також було опубліковано чотири тези доповідей на національних та міжнародних науково-практичних конференціях.

Аналіз змісту опублікованої анотації засвідчує відповідність ключовим положенням, викладеним у тексті дисертації. Анотацію та текст дисертації оформлені відповідно до вимог «Порядку присудження ступеня

доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Наукове значення результатів дисертації визначає комплексне дослідження теоретичних напрацювань зарубіжних і вітчизняних дослідників, систематизація підходів до визначення фундаментальних понять, отримання ґрунтовних наукових теоретичних знань, подальша розробка вітчизняних досліджень щодо перспектив політичного структурування громадської думки в цифровому комунікаційному середовищі в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що можливостях удосконалення підготовки фахівців-політологів на основі нових навчальних дисциплін, таких, як структура та функції громадянського суспільства, політична комунікація, політична ризикологія, політичний Інтернет-простір. Опрацьовані підходи до аналізу структурування громадської думки можуть використовуватися для оптимізації підходів щодо протидії деструктивним політико-комунікаційним впливам на громадську думку сучасної України.

Водночас, результати наукового дослідження можуть бути використані спеціалістами, експертами, органами державної влади, громадськими організаціями, що працюють над протидією деструктивним інформаційним впливам держави-агресора та розбудовою демократії участі в рамках європейської інтеграції України.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Підкреслюючи в цілому високий науковий рівень виконаної роботи, водночас варто зупинитися на окремих положеннях і висновках Світлої В. В., які мають дискусійний характер або потребують додаткового обґрунтування.

1. Дисертація значно б виграла, якби здобувачка представила емпіричні приклади структурування громадської думки на основі сучасних соціологічних досліджень. Вони демонструють взаємозв'язок між громадською думкою та соціальною структурою суспільства.

2. Також інформація представлена в дисертації була б більш повною, якби дисертантка звернула увагу на класичні праці щодо формування громадської думки, зокрема роботи Уолтера Ліпмана та порівняла їх із сучасною реальністю політичної діджиталізації.

3. Дисертація набула б завершеного вигляду, якби авторка надала конкретні рекомендації щодо протидії російській інформаційній агресії проти України в

мережі Інтернет. Означені рекомендації підвищили б прикладний характер роботи та її конкретне значення для протидії ворожим інформаційним операціям.

Перелічені зауваження не ставлять під сумнів отримані фундаментальні, ґрунтовні наукові результати та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Світлої В. В. Відзначені недоліки та дискусійні положення не стосуються актуальності роботи, наукової новизни, достовірності та практичної цінності отриманих результатів дисертаційного дослідження. Разом з тим, висловлені зауваження посягають виключно рекомендаційний характер, оскільки окреслюють перспективні напрями подальших наукових розробок досліджуваної теми.

Загальний висновок та оцінка дисертації

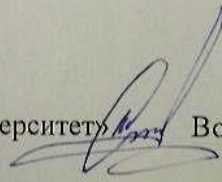
Детальний розгляд та аналіз положень, викладених в дисертаційному дослідженні, дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота Світлої Валерії Валеріївни є послідовним, завершеним та науково цінним дослідженням, що має достатньо високу ступінь обґрунтованості основних положень та висновків.

За актуальністю поставлених задач, змістовністю, науковим рівнем проведеного дослідження і практичною значимістю результатів дисертаційна робота Світлої Валерії Валеріївни «Політичне структурування громадської думки на основі сучасних засобів Інтернет-комунікації» відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія», вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її авторка – Світлої Валерії Валеріївни, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія».

Офіційний опонент

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри туристичного та
готельно-ресторанного бізнесу
Науково-навчального інституту
ВНПЗ

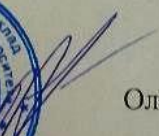
«Дніпровський гуманітарний університет»

 Володимир ТОРЯНИК

Підпис офіційного опонента зовнішнього

Ректор ВНПЗ

«Дніпровський гуманітарний університет»

 Олег КИРИЧЕНКО

